

"ZAKON GRADA KASTVA IZ 1400."

LUJO MARGETIĆ
Rijeka

UDK: 949.75(093)"1400" Kastav
Izvorni znanstveni članak

Primljeno: 10. IV. 1994.

Autor objavljuje dosad neobjavljeni prijepis Kastavskog zakona koji je za oko 150 godina stariji od Sabljareva prijepisa, na osnovi kojeg ga je 1890. god. Rački objavio pod nazivom Kastavski statut.

U uvodnoj studiji autor ukratko upozorava na veliku važnost toga najstarijeg prijepisa Kastavskog zakona i raspravlja o nekim važnijim, u prvom redu pravno-povijesnim pitanjima toga značajnoga dokumenta hrvatske prošlosti.

I.

Za znanost relevantni rukopisi i izdanja Kastavskog zakona jesu:

1. na hrvatskom jeziku - sačuvan je u Arhivu HAZU¹ rukopis od 1. IX. 1845. To je prijepis nesačuvanog prijepisa iz 1759. Objavljen od F. Račkog 1890. god.,² s time što je Rački 1400. god. koja stoji u naslovu ispravio u 1490. Jasinski je dokazao da je ta emendacija pogrešna;³

2. prijevod na njemački iz 1569. god. - postojao je u Državnom arhivu Slovenije. Objavio ga je J. Žontar 1946;⁴

¹ Pod reg. br. II b 137.

² F. RACKI, Statut kastavski, *Monumenta historico-juridica Slavorum Meridionalium* (dalja MHJSM), vol. IV, Statuta lingua croatica conscripta, Zagreb 1890., 181-207. Starija izdanja (M. LAGINJA u *Pravo I*, Zadar 1874. i M. VLADIMIRSKI BUDANOV, *Neizdannye zakoni jugozapadnyh Slavjan, Žurnal Min. nar. prosvj.*, 213, 1881., 93-124) imaju samo historijsku vrijednost.

³ M. JASINSKI, Kada i na koji način je bio sastavljen Kastavski statut, *Zbornik znanstvenih razprav* (= ZZR) III, Ljubljana 1924., 119-137; ISTI, Zakoni grada Veprinca, ZZR V, 1926., separat, 1-48; ISTI, Iz istorije Kastavskog stauta, ZZR VI, 1928., 52-72.

⁴ J. ŽONTAR, Kastavščina in njeni statuti do konca 16. stoletja, ZZR XX, 1946., 153-217.

3. prijevod na talijanski jezik - sačuvan u prijepisu od 5. VIII. 1862. u Arhivu HAZU.⁵ To je prijepis nesačuvanog prijevoda od 24. VII. 1706. Objavila ga je A. Margetić 1986./1987.,⁶

4. prijevod na njemački iz početka XVIII. st. - sačuvan u Hrvatskom državnom arhivu, Isusovački kolegij, 52, fasc. 20. Taj je prijevod nezavisan od prijevoda pod t. 2 On je prihvaćen za objavljivanje u Vjesniku Povijesnog arhiva Rijeka, sv. XXXV-XXXVI (1993./1994.). Pripremio ga je za objavljivanje pisac ovih redaka;

5. na hrvatskom jeziku - sačuvan na istom mjestu kao njemački prijevod pod t. 4. To je prijepis "iz kraja XVII. ili početka XVIII. st."⁷ On je dosad neobjavljen, a kako je stariji od prijepisa iz 1845. (t. 1) za oko 150 godina, njegova je važnost golema pa upravo iznenađuje da nije dosad objavljen. Objavljivanje svih sačuvanih tekstova Kastavskog zakona nije samo dug našoj kulturnoj prošlosti, već ima i prvorazredno znanstveno značenje, to više što usporedba hrvatskih, njemačkih i talijanskih tekstova otkriva daleko veću složenost pitanja postupnog razvoja kastavskog pravnog sustava, nego što se to ranije mislilo.

Tekst smo transkribirali na uobičajeni način i ispravili samo očite pisarske greške.⁸ U ostale se emendacije teksta, tražeći u kombinaciji dvaju sačuvanih tekstova originalni predložak, nismo upuštali, jer bi to često imalo dvojbenu vrijednost. Zato smo ispod teksta dali usporedbu sa Sabljarovim prijepisom i tekstom što ga je objavio Rački. Ipak, nismo upozorili na "svaki" u Sabljara umjesto "vsaki" i "saki" u tekstu što ga objavljujemo jer se ta razlika ponavlja bezbroj puta. Naprotiv, Sabljar prepisuje "najprvo" i sl., a Rački to objavljuje kao "najprvo" i sl.

Tekst što ga objavljujemo otvara velik broj problema i omogućuje neke nove prijedloge. Znanstvena raščlamba svega onoga što pruža ovaj tekst, koji je daleko stariji od onoga što ga je objavio Rački na osnovi Sabljarova prijepisa, zaslužuje poseban monografski rad stručnjaka raznih profila (povjesnika, pravnih povjesnika, lingvisti, filologa itd.). Ovdje možemo upozoriti samo na neka pitanja.

II.

Prije svega, smatramo izvanredno značajnim već sam naslov.

Sabljarov prijepis glasi:

"Statut Castua grad letta 1400

Zakoni grada Castua po Roistvu Issukerstovu Let gospodgrnih 1400"

Rački je preuzeo Sabljarov tekst, ali ga je skratio i ponešto izmijenio i ovako objavio:

⁵ Pod reg. br. I d 152.

⁶ A. MARGETIĆ, Lo statuto di Castua in italiano (1704), *Atti del Centro di ricerche storiche di Rovigno*, vol. XVII, 1986.-1987., 239-259. Autorica je ujedno dokazala da je drugi primjerak na talijanskom jeziku, sačuvan u Arhivu HAZU pod reg. br. II b 132 loši prijepis prijepisa, navedenog pod bilj. 5.

⁷ D. KLEN, *Katalog izložbe Statuti, urbani, notari Istre, Rijeke, Hrv. primorja i otoka*, Rijeka 1968., 41-42.

⁸ Najdrastičniji je primjer greška u glavi 46, gdje je pisar umjesto "konj" napisao "komuni".

"Zakoni grada Kastva po rojstvu Isukrstovu let gospodnjih 1490" - i u primjedbi naveo: "U priepisu 1400 što je pogledom na kap. 48 pogrešno itd."

Ako usporedimo Sabljarov prijepis naslova i naslov što ga je Rački objavio i naslov teksta što ga objavljujemo zapažamo dvije velike razlike, koje nisu nimalo beznačajne. Prije svega, Rački je ispustio prvi dio naslova, tj. "Statut" itd. U Sabljarovu priepisu nema križa pred naslovom, a njegov tekst izaziva dojam da je riječ o dva naslova ("Statut" i "Zakoni") pa je to vjerojatno utjecalo na Račkoga da izbací čítav prvi naslov. Tek prijepis što ga objavljujemo objašnjava o čemu je riječ. Naime, prvi naslov, "Statut kastavskij letta 1400" napisan je na stranici 53, na kojoj nema više nikakvog teksta, tako da daljnji tekst ("Zakon grada Castua" itd.) počinje tek na str. 54. Tome treba dodati da na polednini lista na kojem je napisan prvi naslov nema teksta, već tekst počinje tek na idućem listu. Upravo je očito da je prepisivač teksta što ga objavljujemo odvojio prvi naslov od drugoga u nesumnjivoj želji da istakne da prvi naslov nije sastavni dio teksta, već da je on samo "pomoćni naslov". Drugim riječima, prvi naslov, "Statut kastavskij letta 1400" ne ulazi uopće u zakondavni tekst kojega bi trebalo objavljivati, već ga treba smatrati samo "opremom". To je shvatio Rački i zbog toga naprosto ispustio taj prvi naslov. Uostalom, ni najstariji sačuvani prijepis, njemački prijevod iz 1569. god. nema u svom naslovu riječ "statut", već samo "Gebreuch vnnd Gewonhaiten",⁹ a talijanski pomalo neobično "Urbario vecchio di Castua".¹⁰ Zaključak je nedvosmislen i posve jasan: pravi naziv nije "statut" nego "zakon", što je usporedivo s Vinodolskim zakonom, Zakonom Trsata,¹¹ Zakonom kaštela Mošćeníc. Drugim riječima, na čítavom pojasu hrvatske obale istočno i zapadno od Rijeke narod je nazivao svoje popisane pravne običaje "zakonom", a ne "statutom", i to "zakonom" u smislu consuetudo - na sličan način kao što su se najstarije zbirke propisa u Italiji nazivale npr. i u Pisi i u Bariu također Consuetudines.

Važno je upozoriti i na još jednu razliku Sabljarova prijepisa i prijepisa što ga objavljujemo. Sabljar prepisuje: "Zakoni grada Castua", a u priepisu što ga objavljujemo stoji: "Zakon grada Castua". Time se sličnost s Vinodolskim i drugim "zakonima" još povećava, i upućuje na pretpostavku da su se izvorno i "Zakoni grada Veprinca" vjerojatno zvali "Zakon grad Veprinca".

Smatramo da bi ubuduće trebalo nazivati ovu zbirku propisa Kastavski zakon jer ga je tako narod nazivao još stoljećima.

U tekstu Kastavskog zakona pojavljuje se naziv "štatut" tek 1546. god. u članku 58, gdje se utvrđuje da veprinački župan nema ovlaštenja uredovati izvan veprinačkih granica na kastavskom području: "ne imejući nijednoga kapitula va ovom štatute". U svim prethodnim člancima spominje se zakon.¹² Po svemu se čini da je naziv "štatut" postupno zamjenjivao

⁹ ŽONTAR, n. dj. (bilj. 4), 201.

¹⁰ A. MARGETIĆ, n. dj. (bilj. 6), 245.

¹¹ To je pravi naslov tzv. Trsatskog statuta. Vidi L. MARGETIĆ i M. MOGUŠ, *Zakon trsatski*, Rijeka 1991., 27-28.

¹² Doduše u smislu pojedine odrdbje: 26, 28, 29, 32, 47, 49, 52, 55, 57.

stari naziv "zakon", ali se zbog ukorijenjenosti naziva "zakon" u narodu taj naziv i dalje upotrebljavao, što vidimo iz ove usporedbe:

članak 28: imamo zakon

članak 58: va ovem štatute

članak 63: štatuju i zakon čine

članak 66: narejujemo i štatujemo

Zbog riječi "štatut" (članak 58) i "štatujemo" mislimo da ne bi smjelo biti sumnje da je narod izgovarao "štatut" - pa to, samtramo, vrijedi i za susjedni Trsat. Trsatski štatut a ne Trsatski statut. Na kompetentnim je stručnjacima za jezik da utvrde da li je to tako.

Usporedba najstarijeg sačuvanog hrvatskog teksta Kastavskog zakona s tekstom što ga je objavio Rački, ukazuje na to da je u međuvremenu tj. prije 1759. (godina prijepisa koji je poslužio kao baza Sabljareva prijepisa iz 1845. god.) došlo do izmjene umetanjem rečenice u članak 15. Naime, u prijepisu koji objavljujemo nema ove rečenice: "Ki bi vazel nijednu stvar malu ni veliku na bekanie prez licenzie bekara alli gospodara, plaća penu libar sto". Nadalje, u članku 44 Sabljarov prijepis sadrži odredbu koje nema u prijepisu što ga objavljujemo. Po toj odredbi dva suca mogu podjeljivati podložnicima neobrađenu općinsku zemlju ("možite podeliti kmetom komunitadi"). Kako te odredbe nema ni u talijanskom ni u njemačkim prijevodima, očito je da je ona dodana tek u XVIII. stoljeću, što je novi dokaz kako se Kastavski zakon smatrao još i u to doba važećim. Inače dopune teksta ne bi bile shvatljive.

Uostalom i okolnost da je Kastavski zakon prepisivan i čak mijenjan i dopunjavan u XVII. i XVIII. stoljeću dokazuje da je on bio na snazi i nakon što je navodno ukinut 1635. god. Kobler¹³ i Jasinski¹⁴ tvrde da je stari tekst bio samo formalno ukinut 1635. god. a da je via facti ostao na snazi. To nije tako. Ferdinand II. ukinuo je doduše 1635. god. "Statut što ga zovu zakon" (!) ali uz dodatak: "izuzev onih članaka u kojima u njemu nije ni izričito ni prešutno ništa izmijenjeno i ukoliko nije protivno ovim našim naredbama i dobrim običajima". Dakle, sve ono što nije izravno ili neizravno ukinuto, ostaje na snazi, ako se ne protivi posebnim propisima i javnom moralu.

III.

U literaturi o Kastavskom zakonu (od Laginje i Vladimírski Budanova dalje) vlada nepodijeljeno mišljenje da je nemali dio njegovih najstarijih odredaba preuzet iz običajnog prava i da svjedoči njihovu duboku starinu. Pri tome se isticala povezanost sadržaja odredaba kastavskog zakona s prastarim slavenskim zakonicima, kao što je npr. Ruska pravda. Jasinski se tim pitanjem najpodrobnije bavio. Po njemu su glave od 1 do 25 "osnovna jezgra statuta",¹⁵ do koje je došlo prilikom prelaska vlasti nad Kastvom od obitelji

¹³G. KOBLER, *Memorie per la storia della liburnica città di Fiume*, I, Fiume 1896, 271-272.

¹⁴JASINSKI, Iz istorije (bilj. 3), 69 i d.

¹⁵JASINSKI, Kada je itd. (bilj. 3), 130 i d.

Duino na Walsee 1400. god. Taj je prijelaz "morao (...) pobuditi stanovnike Kastavske opštine da se žure sa kodifikacijom sviju svojih najvažnijih starih običaja i zakona u svrsi da dobiju njihovu sankciju od novih vladara". Jasinski hvali cjelovitost i izvjesnu sustavnost tih prvih 25 glava, koje navodno sadrže "sve najvažnije" iz odnosa prema nadređenoj vlasti te iz "građanskog, sudbenog, upravnog i naročito kaznenog prava". Po njemu uvodne riječi pojedine glave ("Ki bi ...") i "lakonsko formulisanje" svjedoče "o davnoj starini". Usto, Jasinski misli da se "u sferi bar kaznenog i građanskog prava norme našeg statuta po duhu i po sadržini javljaju kao norme slovenskog prava, samo sa veoma neznatnim uplivom italijanskog prava" i upozorava na "neobičnu stalnost i konzervativizam starih normi" u tome pravnom spomeniku.¹⁶

Vjerojatno bi se i Jasinski složio s time, da se "davna starina" ne može pripisati prvim trima glavama Kastavskog zakona, koje govore o obvezi kastavske općine da uplati godišnje nadređenoj vlasti 100 maraka, nadalje obvezi Kastavaca na desetinu od vina, sitne stoke i žita te o obvezi da se najprije prodaje vino koje je ustupljeno vlasti na ime desetine, a tek nakon toga vino koje je ostalo na raspolaganju kmetova-pučana. Pogotovu se ne bi te prve tri glave mogle podvesti pod pojam "slavenskog prava". Isto vrijedi i za glavu 20 po kojoj je zabranjeno nastaviti postupak nakon izrečene presude, a da se prije toga nije najavilo žalbu ("prez apelaciona"). Žalba na višu vlast plod je postupnog razvoja srednjovjekovnog prava od *tužbe proti suca* prve instance (tzv. *Uteilschelte*) na pravo žalbe. Glave 22 do 24 odnose se na osobe u vlasti oca (sin, kći) ili gospodara (sluga). Te su odredbe tako stilizirane i imaju takav sadržaj, da se vidi da su novijeg datuma. O nekoj "davnoj starini" ne može se u te tri glave ni u kom slučaju govoriti. Naime, u ranom srednjem vijeku bila su djeca i sluga u daleko većoj mjeri ovisni od oca odnosno gospodara nego što to proizlazi iz Kastavskog zakona. Dapače, te glave odaju razmjerno moderno shvaćanje. Po glavi 22 predmijeva se da je kupac kupio od osobe u vlasti neku stvar smatrajući da je ona ovlaštena na prodaju pa će vlasnik (otac ili gospodar) moći raskinuti ugovor o prodaji, ako dadu kupcu dva soldina. Naprotiv, ranije srednjovjekovno pravo polazilo je od shvaćanja izraženog u načelu *Hand where Hand*, tj. u načelu da vlasnik ne može tražiti povrat stvari, ako ju je povjerio otuđivatelju. Obratno, rimskopravno načelo glasilo je: *ubi rem meam invenio, ibi vindico*, tj. gdje god nađem svoju stvar, tj. gdje god nađem svoju stvar tamo mogu podignuti tužbu na povrat stvari. Glava 22 rješava pitanje sukoba srednjovjekovnog i rimskog načela u situaciji, u kojoj član obitelji odnosno sluga drži stvar u ime vlasnika, dakle nije čak ni u posjedu stvari, ali kupac u dobroj vjeri predmijeva da je član obitelji ili sluga ovlašten stvar prodati. Rješenje koje daje Kastavski zakon svakako je bliže shvaćanju rimskog nego srednjovjekovnog prava: vlasnik će moći povratiti prodano govedo i čak neće morati platiti cijenu, koju je njegov sluga dobio, već će dati kupcu samo simbolični iznos od 2 soldina. Dakako, da ovdje ne možemo ući u složenu evoluciju instituta *Hand wahre Hand*, ali je očito da je rješenje Kastavskog zakona plod višestoljetnog razvoja. I glave 23 i 24 dokazuju da je sluga po Kastavskom zakonu daleko od toga da bi bio u punoj vlasti gospodara jer je prema slovu zakona s njime

¹⁶JASINSKI, Iz istorije itd (bilj. 3), 71.

izjednačen. Obje strane trebaju poštivati ugovor, ako jedna strana ne poštuje ugovor prekidanjem najamnog odnosa bez opravdana razloga, sud će ju kazniti globom od jedne marke; usto, ako je riječ o slugi, on gubi već ostvarenu zaradu, a ako je riječ o gospodaru, on će platiti čak i neodrađeno vrijeme.

Jedino za glavu 21, po kojoj su nevaljani ugovori, sklopljeni noću, moglo bi se tvrditi da pripada fondu prastarih shvaćanja.

Ipak, razumljivo je da Jasinski glavnu pažnju obraća na kaznene norme Kastavskog zakona, koje su po njemu glavni dio "jezgre"¹⁷ Kastavskog zakona. I to bi bio dokaz velike starine te jezgre jer je, nastavlja Jasinski, i inače "pretežna pažnja prema kaznenom pravu svojstvena svim uopšte starim zakonodavnim spomenicima".¹⁸

Na prvi pogled argumenatacija Jasinskog čini se uvjerljivom: od 24 glave čak 15 odnosi se na kažnjiva djela, dakle, oko 62%, tj. približno dvije trećine. Ali, to je tako samo na prvi pogled. Naime, najstariji sačuvani tekst, njemački prijevod iz 1569., sadrži između glave 3 i 4 hrvatskih prijepisa vrlo opsežan tekst o razdiobi ubranih kazna između državne blagajne i sudaca, zatim o oslobođenju sudaca od obveze davanja desetine, o izboru sudaca i satnika, o sudskim danima i o apelaciji.¹⁹ Ako se uzme u obzir ukupni opseg teksta prema najstarijem sačuvanom tekstu, tj. njemačkom prijevodu iz 1569. god. onda se "jezgro" sastoji od približno dvije trećine teksta o obvezama prema nadređenoj vlasti ("feudalnom gospodaru") i o organizacijskim pitanjima, a tek od jedne trećine određaba o kaznenom pravu.

Ali to nije sve. Ako se podrobnije razmotre sankcije, vezane uz kažnjiva djela Kastavskog zakona, uočava se ovo:

Neke su novčane sankcije vezane na decimalni sustav, tj. 100 libara (glave 7, 11, 13, 14), 50 libara (glave 8, 10, 12) i 25 libara (glava 19), druge pak na marku (8 libara), tj. 40 libara = 5 maraka (glave 6, 15, 16, 18 i 26), 16 libara = 2 marke (glava 17) i 8 libara = 1 marka (glava 17, 18, 20 i 31). To dokazuje da su prilikom kodifikacije sabrani upisi u općinsku knjigu iz raznih razdoblja, a kriteriji određivanja kazne ne čine se baš ujednačenim. Tako npr. po glavi 6 krađa u gradu kažnjava se gubitkom ruke, otkupivim plaćanjem kazne u visini od 50 libara, dok se "ostale", u drugim glavama nespecificirane krađe izvan grada, učinjene po danu kažnjavaju s 8 libara, po noći s 16 libara (glava 17). To bi značilo da npr. ako netko ukrade kaput u gradu plaća 50, a izvan grada 8 odnosno 16 libara, dakle, krađe u gradu se po tom kriteriju kažnjavaju strože. Ali, ako je to tako zašto se npr. krađa ovce iz ovčarskog stana²⁰ kažnjava sa sto libara (glava 1.), a ista takva krađa u gradu s 50 libara? Nadalje, zašto je u nekim glavama određena alternativna kazna, a u drugima nije:

¹⁷N. dj., 54.

¹⁸N. dj., 56.

¹⁹ŽONTAR, n. dj. (bilj. 4), 201-203.

²⁰U literaturi je već odavno ispravno uočeno da se "pristanišće" u glavi 14 ne odnosi na kastavsku luku u Preluci, nego na stan, tj. na ograđeno mjesto, gdje se podalje od grada čuvaju ovce ili koze. Prevoditelji su se mučili kako da taj izraz prevedu pa talijanski tekst "pristanišće" tumači kao "abitazione", njemački iz 1569. god. "Hof", a noviji njemački "erausz in der Confin bein haisem".

glava 7	krađa u pekarni ili kovačnici	smrt ili 100 libara
" 6 "	u gradu	ruka ili 40 "
" 15 "	na guvnu	" ili 40 "
" 16 "	košnice	" ili 40 "
s jedne, a s druge strane		
glava 11	krađa na javnoj cesti	100 libara
" 13 "	u mlinu	100 "
" 14 "	u ovčarskom stanu	100 "
"	8 lažne mjere	50 "
"	10 psovanje	50 "
"	19 zlostavljanje	50 "

Jedino pod pretpostavkom vremenske različnosti upisa u općinske knjige može se razumjeti neobičnost po kojoj je npr. za krađu na guvnu zapriječeno tjelesno sakaćenje kao alternativa za novčanu kaznu od 40 libara, a npr. za krađu u mlinu plaćanje osjetljivo više novčane kazne - čak 100 libara - ali bez alternative. A posve je nezamislivo da su takav čudan sustav Kastavci imali još u "davnoj starini" pa ga prenosili iz generacije u generaciju zbog dubokog poštivanja te davne starine.

Usporedimo sada neke odredbe kaznenog sustava na Kastvu sa susjednim sustavima.

Najjednostavnija je usporedba razbojstva na cesti. Predviđena je kazna:

po Vinodolskom zakonu ²¹	50 libara
po Trsatskom zakonu ²²	50 "
po Veprinačkim "Zakonima" ²³	50 "
po Kastavskom zakonu	smrtna kazna

Mislimo da nema ni najmanje sumnje da je stari propis na čitavome obalnom kvamerskom području predviđao kaznu od 50 libara i da je Kastavska neobičnost - smrtna kazna - tek novija izmjena, vjerojatno iz XIV. ili XV. stoljeća. Nije nimalo nemoguće, da je do drastičnog pooštrenja došlo tek u drugoj polovici XV. st., tj. nakon prelaska Kastva pod vlast kuće Habsburg. Nadalje, Vinodolski zakon kažnjavao je krađu na cesti s 25 libara,²⁴ a Kastavski zakon sa 100. Usto, Vinodolski zakon objedinjuje u jednom članku više onih kažnjivih djela i kazni, koji su u Kastavskom zakonu odvojeni u posebne glave. Naime, prema članku 11 Vinodolskog zakona,²⁵ za provalu u gradsko spremište, krađu u staji, na guvnu ili pčelamiku kazna iznosi 50 libara, ako je do zlodjela došlo noću i ako je krađa posvjedočena povikom "pomagajte". Ako je krađa učinjena noću bez povika ili danju, kazna

²¹Čl. 6 Vinodolskog zakona: "rubani na putu". Vidi L. MARGETIĆ, *Iz vindolske prošlosti*, Rijeka 1980., 120.

²²Članak 30 Trsatskog zakona: "Ako bi cestu ili put razbili". Vidi L. MARGETIĆ i M. MOGUŠ, *Zakon trsatski*, Rijeka 1991., 103.

²³Članak 15 (RAČKI: 13) Veprinačkih zakona: "Ki bi cesti razbijal".

²⁴Članak 6 Vinodolskog zakona. Vidi MARGETIĆ, n. dj. (bilj. 21), 120.

²⁵Članak 7 Vinodolskog zakona. Vidi MARGETIĆ, na i. mj.

iznosi samo 2 libre. Po Kastavskom zakonu svaka krađa u gradu, krađa na guvnu i krađa košnice kažnjavaju se sa 40 libara ili gubitkom ruke. Još se strože kažnjava krađa konja ili vola izvan grada (smrt), krađa u pekarni ili kovačnici (smrt ili 100 libara), i krađa u mlinu ili u toru (100 libara). Jedino se nešto blaže kažnjavaju "ostale" krađe izvan grada po noći (16 libara) odnosno po danu (8 libara). Razlika je upravo nevjerovatna. Npr. ako netko prema Vinodolskom zakonu ukrade ovcu po noći, a da nije bilo povika, kažnjava se s 2, a prema Kastavskom zakonu sa 16 libara, dakle osam puta strože. O prijetnji smrću ili odsjecanjem ruke koje predviđa Kastavski zakon čak u pet slučajeva nema u Vinodolskom zakonu ni jednog jedinog slučaja. Ekstremni je slučaj krađa vola ili konja, koja se po Kastavskom zakonu kažnjava smrću, bez prava na otkup života, a po Vinodolskom zakonu (ako nije bilo povika) s 2 libre, dakle, manje od vrijednosti polovice ovce!!

Ukratko, sve naše raščlambе upućuju na isti zaključak: kaznene odredbe Kastavskog zakona nisu odraz prastarog slavenskog prava, već novije represivne politike vlastodržaca.

U literaturi se razmatra zbog čega se u Kastavskom zakonu ne govori o ubojstvu. Tako Jasinski primjećuje "čutanje Kastavskog statuta o ubistvu".²⁶ Ta šutnja Kastavskog zakona nužno je uvelike smetala autorima, jer se i Ruska pravda i Vinodolski zakon podrobno bave ubojstvom pa je morala čudno izgledati šutnja Kastavskog zakona, ako je on doista jedan od najodličnijih spomenika pravnoga slavenskoga prava. Pa ipak, ta šutnja nije neshvatljiva. Za ubojstvo je u Kastvu bila očito nadležna viša vlast koja je sudila bez sudjelovanja općinskih organa.²⁷

S tim je u svezi i pitanje o kojem se u našoj literaturi mnogo pisalo i diskutiralo, naime, da li se kod suđenja uzimalo u obzir i subjektivni element (namjera, svijest o učinjenom zlodjelu = *dolus* ili *nehat*). Još od velikoga hrvatskog penaliste Šilovića pa sve do danas nerijetko se zastupa mišljenje da su se u obzir uzimale samo objektivne okolnosti, tj. samo zlodjelo, a da se nije vodilo računa o psihološkom faktoru.

Pri tome se, smatramo, gubi iz vida često lapidarnost izražavanja starih zakonodavaca. Kada npr. veprinački "Zakoni" određuju: "ki bi ženi ili vdovce peću z glavi vergal, zapada 50 libar",²⁸ onda bi se možda moglo zaključiti na objektivnu odgovornost, kad ne bi postojala odredba Vinodolskoga zakona "ako bi muž zvergal hoverlicu ili pokrivaču z glave *va zli voll*"²⁹ iz koje proizlazi da je za kažnjavanje potrebna uz samo zbacivanje još i zla

²⁶JASINSKI, Iz istorije (bilj. 3), 51.

²⁷Na prvi pogled izgleda čudno što veprinački "zakoni" sadrže ovaj tekst: "Jošće je zakon od udarca: ki bi ubil do smrti, zapada glava" (M. JASINSKI, Zakoni grada Veprinca, ZZR V, 1926., 34). Ali ovdje je riječ o ranjavanju s kasnijom smrću ranjenog kao otežavajućom okolnošću, a za ranjavanje je nadležan općinski sud. Ne treba smetati, što te odredbe nema u Kastavskom zakonu, jer u njemu nema, uz ostalo, ni odredbe o kažnjavanju zbacivanja pokrivala glave ženskoj osobi, a tu odredbu nalazimo i u Vinodolskom zakonu i u veprinačkim "Zakonima", i to u obima s identičnom vrlo visokom zaprijećenom novčanom kaznom od 50 libara.

²⁸JASINSKI, n. dj. (bilj. 27), 36.

²⁹MARGETIĆ, n. dj. (bilj. 21), 124 (članak 27).

namjera zbacivanja. Kako je kazna ista, nema ni najmanje sumnje da se i u veprinačkim "Zakonima" tražila "zla volja". Ali, kada i ne bi bilo odredbe Vinodolskog zakona, samo malo raščlambe moralo bi nas dovesti do istoga zaključka, jer je posve nevjerovatno da bi se nekoga, koji bi slučajno prilikom gužve pri izlasku iz crkve laktom ili slično zbacio pokrivalo glave nekoj ženi kažnjavalo s visokom novčanom kaznom od 50 libara. Isto vrijedi i za odredbu glave 9 Kastavskog zakona: "Ošće svakoga udarca: ki bi udrił ili posekal, plaća penu L. 25". Ne izgleda nimalo vjerovatno da se i u ovom slučaju radi o pukoj objektivnoj činjenici ranjavanja. Zar se doista može prihvatiti tezu da bi istom kaznom od 25 libara bio kažnjen jedan od dvojice prijatelja koji je slučajno ranio drugoga prilikom zajedničkog razgledavanja upotrebe nekog oružja, npr. nekog noža i neki poznati seoski razbijač, koji je drsko navalio nožem na općepoznato mimoga općinara i ranio ga? Uostalom, već i formulacija "udarac", "udrił" govori u prilog našem tumačenju tj da se itekako vodilo računa o unutrašnjem elementu namjere, umišljaja ili nehata, jer se "udarac" i "udrił" u svijesti prosječnog čovjeka odnose na agresivno ponašanje, a ne npr. na ranu koju je netko zadao svom prijatelju pokazujući mu neku fintu pri obrani ili napadu. Uostalom, ako su npr. Langobardi još u VII. stoljeću i Mađari u X. već uzimali u obzir subjektivni element,³⁰ onda je nedopustivo lapidarnost nekih pravnih normi na kvamerskoj obali tumačiti kao navodni prežetak pradavnih slavenskih pravnih normi, koje, usput budi rečeno, nisu nigdje zapisane, već do njih autori dolaze pravnom analizom tekstova koji su 500, 600 i više godina mlađi. Novija moderna historiografija uvelike napušta pravni romantizam toliko svojstven piscima iz XIX. stoljeća.

IV.

1. U tekstu što ga objavljujemo nalazi se pri kraju članka 57 ova odredba o podavanju dvorniku prilikom sajma na dan Sv. Jakova u Opatiji: "i od svakoga mesta kadi se ti česni prodaju jedna grešta". Sabljar, a po njemu Rački, ima "rešta" umjesto "grešta". U talijanskom prijevodu stoji: "et d'ogni luoco dove si vendono l'agli³¹ vien una resta".³² U prijevodu na njemački iz 1569. nema te odredbe.³³ U njemačkom tekstu iz početka XVIII. stoljeća stoji: "vnd ain yeden Wandt Wamen khnosslauch verkhaufft ain pushen khnosslach zu geben". Rački ne objašnjava tu riječ ni u bilješki, ni u Rječniku uz kastavski statut. Ali, već mnogo ranije, 1874. god., Laginja je u bilješki uz Sabljarov prijepis članka 58 napisao: "Resta - kita niz spletena češnja, kapule itd. I danas govore grešta" - a upravo tako ima i prijepis što ga objavljujemo. Prema Akademijinom rječniku "grešta" je nezrelo grožde u hrvatskom

³⁰O tome smo u više radova podrobnije diskutirali. Vidi npr. MARGETIĆ, n. dj. (bilj. 21), 157 i d., 161; ISTI, Odnosi Petra Krešimira i pape prema Korčulanskom statutu, *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku*, LXXIV, Split 1980., 219 i d.

³¹A. MARGETIĆ, n. dj. (bilj. 6), 253 ima: "li gli" umjesto "gli agli", što je očito tiskarska greška.

³²Na i. mj. pogrešno "testa".

³³ŽONTAR, n. dj. (bilj. 4), 214.

primorju".³⁴ Naprotiv, "rešta" je "isto što resta (...) vijenac, nizac" pa se poziva uz ostalo i na Statut kastavski iz "1490".³⁵ Riječ dolazi od talijanske riječi resta: "fizza di cipolle e agli".³⁶

2. "Prez uzroka" u člancima 23 i 24 Sabljareva prijepisa vjernije odražava stari hrvatski predložak od prijepisa što ga objavljujemo, koji ima i "prez kažona" - očito prema talijanskom "senza occasione", što nalazimo u objavljenom talijanskom tekstu.³⁷ Zanimljivo je kako su se i prevoditelji na njemački mučili oko toga. Prevoditelj iz 1569. god. piše "ohne Vrsach",³⁸ a onaj iz početka XVIII. stoljeća čak "ohne caso legitimo".

3. Zamjenik upravitelja prema Sabljarovom prijepisu i prema Račkome zove verbesser (članci 32 i 33). To je očito prema njemačkom Verwalter. Ali, tek iz prijepisa što ga objavljujemo saznajemo kako se "verbesser" izgovaralo: "ferbežar".

4. Već smo pod II. upozorili da je narod izgovarao statut. Prepisivač stalno piše "shtatut", "shtatujemo".

TEKST

(53)

+

Statut kastavski leta 1400

(54)

Zakon grada Kastva po rojstvu Isusovem leta 1400

Marche

Kapitul 1

Najpervo dužni su ti od Kastva na vsako leto dati va tu valputiu sto marak, vsaka marka libar osam; i to imaju meju sobom složit i v nedilju za Martinju zbrojiti tomu valputu.

Decima

Kap. 2

Ošće smo dužni dati desetinu od vina, janjac i kozlič i od sakoga žita, a ta valput je dužan od te desetine dat vsim stareim i plovanu jedan obed na vsako leto, ča se zove Kraljev pir.

³⁴Sv. III, 1887-1891, 422.

³⁵Sv. XIII, 1953, 903.

³⁶G. DEVOTO - G.C. OLI, *Dizionario della lingua italiana*, Firenze 1971., 1915.

³⁷A. MARGETIĆ, n. dj. (bilj. 6), 247.

³⁸ŽONTAR, n. dj. (bilj. 4), 245.

Vino

Kap. 3

Jošće ima to desetinsko vino prodati po čem najdraže poteče kmeško; ima se početi prodati i na toveru postaviti v nedilju pred Svetu Luciju i ne mozi nijedan prodati vina na toverni dokle gospodsko teče, pod penu libar pedeset; i da ima platiti vse vino gosposko koliko ga se onda u bačve najde.

Contumacia

Kap. 4

Ki bi neprišal na treći rok, tako svoju pravicu zgublja; Ošće, nima rota biti dana, ka bi od pravdi odlučena, od pusta do drugoga ponedelka po Vazme.

(55)

Giur(amen)to

Kap. 5

Ošće tako nima biti rota od Jelenini do prvog ponedelka po Miholje.

Ladoc(inio)

Kap. 6

Ošće ki bi u gradu kral, plaća ruku ale pet marak.

Kap. 7

Ki bi kral u pećnice ali v kovačie, zapada glavu ili da plati libar sto.

mesura

Kap. 8

Ki bi krivu meru držal, od vsake riži prodajuće plaća penu libar pedeset.

percusioni

Kap. 9

Ošće od svakoga udarca, ki bi udri ili posekal, plaća penu L. 25 i ako bi lekarie potreba posečenomu i za stan'je vrimenta, plaća on ki udri ali poseče.

ingiurie

Kap. 10

Ki bi psoval nepošteno sakoga dobra človika, plaća penu L. 50.

Ladro di strada

Kap. 11

Ki bi cestu slobodnu razbil, gre mu za život; ako bi kral na cesti, plaća L. 100.

Kap. 12

Ki bi ukral na kontrade konja ili vola, gre mu za život.

Kap. 13

Ki bi kral u malinice, plaća libar 100.

(56)

Kap. 14

Ki bi kral na pristanišće, plaća penu L. 100.

Kap. 15

Ki bi kral na gubne, plaća ruku ili 5 marak.

Kap. 16

Ki bi kral uli ili pčelci s pčelami, zapada ruku ali pet marak.

Kap. 17

Ki bi ine tatbini učinil vane na kuntrade, ako bi va dne, plaća L. 8; ako li bi tatbina noćna, plaća dve marke; a komu se ukrade, tomu gre samodruho i zarok.

Kap. 18

Ošče ki bi sam pred sobom kral, plaća L. 8, ako bi vane grada; ako li bi u gradu, pet marak, od toga gre osuda g(ospo)d(i)nu kapitanu, sucem i satniku, i zarok poli toga. G(ospodin)u Kap(itan)u L. 3, sucem L. 4, satniku L. 1 a zarok sucem.

Kap. 19

Ki bi koga bil, a na svojem, plaća penu L. 50.

Kap. 20

Ki bi nastupil na osujenu pravdu prez apelaciona, plaća L. 8, od toga gre kapitanu i sudcem i satniku.

Kap. 21

Ošče, takajše nisu deržani nijedni pati na prodavanje u noći od Zdrave Marie paki do druge Zdrave Marie.

Kap. 22

Ošće da nigdor ne more od tuja sina ni kćere ni junaka ni device nijednoga blaga kupit prez volje njih stareih; ako bi kupil, davši otac ili vsaki gospodar soldina dva, ima imeti to ča jest bilo prodano.

(57)

Kap. 23

Ki bi junak ale devica pošli od gospodara prez kažona, plaća penu jednu marku i zgublja svoje mito.

Kap. 24

Ako bi gospodar svoga junaka odignal prez kažona, plaća jednu marku i vse mito.

Kap. 25

Ki bi prasci teržni došli v borg, da ih ne mozi nigdor prekupit do tri dan, a na konac trih dan more vsaki kupit, davši jednoga prasca za komun, ki se ima seć po soldin librica. Ošće prasci ki bi prišli na kuntradu ili pošli pazačem, ima se dat jedan prasac u grad za komun i prodati librica po soldin jedan, a sako za komun po soldina dva librica.

Kap. 26

Imamo zakon od samn'ja Svetoga Jakova, ki koli bi va tom samn'je učinil ku tatbinu ili kuštion ali ku nepodobnu rič, plaća pet marak, od toga gre kapitanu, sudcem i satniku.

Kap. 27

Ošće na dan Svetoga Jakova, ta opat ima dat stražcem ki čuvaju grada jedan spud vina i jednu četert volovju mesa i dvanajst hljibov od soldina saki.

Kap. 28

Imamo zakon na Sensu pojti s križem k Svetom Jakovu i tem češčjanom ima dat opat jedan spud vina i po jedan hlebac, koliko ih bude.

kap. 29

Imamo zakon da nijedan od stareih nima za nikogar

(58)

govorčin bit, razvi za crekav ale za jednu ubogu sirotu i za vdovicu, i toga ne more učinit prez sveta stareih.

Kap. 30 N B

Ošće odluči g(osp)d(i)n Ivan Fanturan i vsi starei da nijedan tavernar ne mozi u jednoj konobe ni u hiše toverniti dvojega vina, pod penu L. 8.

Kap. 31

Ošće odluči g(osp)d(i)n kapitan i vsi starei, da ki goder bi človek stojeći pred pravdu i govoril nči nepoštene, ima platit penu L. 8 i v peržune sedet osam dan.

Kap. 32 NB

Ošće ta dva suca od leta imata oblast činiti sentencie po zakone s pravdu, vinur imejući k sebe svetniki ordinanih i da imaju učiniti svoju sentenciu; ako bi se ka stran agravila, more vazeti apelacion pred g(osp)d(i)na kapitana i pred ostalih stareih, i takovi vsi apelacioni po rečenom g(osp)d(i)ne kapitane i po ostalih stareih imaju biti zaslišani u meste svoje perve instancie pervo ča koli se prigodi od mesopusta u dan prvi po Svetoj Jelene, paki od toga vrimenta, ča koli se učini, apelacioni imaju biti zaslišani gospodinom kapitanomi i stareimi na prvi ponedeljak po Svetom Mihovilu sektembra meseca, paki od toga vrimenta, ča koli se učini, apelacioni imaju biti zaslišani

(59)

gospodinom kapitanom ili njegovim ferbežaron onda kada se sudci prestavljaju; da vinur ako bi meju tim g(osp)d(i)n kapitan ali ferbežar zapovedal stareim h pravde, imaju poslušni bit i prit.

Kap. 33

Ti vsi sudci i starei jesu dužni va to vrime ča jest pred mesopustom i po Jelenine i po Miholje prit i poli g(osp)d(i)na kapitana sedeti na pravde, a to zato da takove apelacioni zasliše i s pravdu razluče, a to za uzrok ako bi ki goder otel drugi apelacion vzeti, nima se braniti pred imenovanu principovu svetlost ili pred ordinani reiment, a to zato da kada je u pravde životom g(osp)d(i)n kapitan ale njega ferbexar, ne more biti nijedna apelaciona, razvi pred principovu svetlost i pred svetli reiment etc.

Kap. 34

Ti sudci i svetnici, ki goder h tim ordinanim pravdam i termenom ne pride nebudući nemoćan životom i da se nahodi u deželi, plača na vsaki ta termen g(osp)d(i)nu kapitanu i starejim peni L. 2.

Kap. 35

da va vsako vrime tim termenom ordinanim premore g(osp)d(i)n kapitan za podoban uzrok drugi termen staviti, kako je pervo od staroga

(60)

vrimena deržano; ošće poli toga ako bi zapovedi imenovane principove svetlosti g(ospo)d(i)nu kapitanu došli ili ako bi ki goder u grade ali na kontrade skandal stvoren, za to na vsaku zapoved g(ospo)d(i)na kapitana jesu ti svetnici dužni priti na pravde puli njegove milosti sedeti.

Kap. 36

Ošće ta dva ordinana od leta sudca poli svoga oficia imata oblast za vsaki istini dug svoju sentenciu učiniti i dati sverhu kanta po zakonu pismo po kancelere, ako bi se ki agrival ne braneci apelaciona.

Kap. 37

Ošće ta dva imenovana sudca od leta imata svoju oblast'ju grad i puk governat za vsaku potrebu i imaju na vsako leto činiti da se vsake mere s kimi se prodaje i meri u peze u grade i zvan grada v konfine, da se imaju pravo po satniku žustat.

Kap. 38

Ošće imenova/na/ sudca imaju zverhu vsega puka ovu oblast, da nijedan pučanin, ki ako bi pošal na drugoga tužiti, prvo nego bi se njima pritužil, to vsaki i po vsaki trat upada u penu L. 8, od ke peni gre polovica g(ospo)d(i)nu kapitanu, druga polovica tima sucema i v komun kastavski etc.

Kap. 39

Ošće imenovana dva sudca od leta imata oblast činit uhitit vsakoga zločinca

(61)

va grade i na konfine i shraniti ga i ne odpustiti ga prez viden'ja g(ospo)d(i)na kapitana i stareih.

Kap. 40

Ošće imenovana sudca od leta imata oblast i su dužni na vsako leto braniti u lože toga lesa seći ni živine pasti, tolíkajše toga berguda ne dati pasti od Blagovešćen'ja Bogorodice do Rojstva Isusova tolíkaj te senožeti braniti past ni tem lesom zasekati ča je tomu pena L. 8, i tolíkaj ki bi te pušće puli tih senožet prvo dne Svete Margareti kosil, plaća penu L. 8.

Kap. 41

Ošće vsaki koga starei izberu i meju svoj svet postave, ta je dužan g(ospo)d(i)nu plovanu i vsem redovnikom i svetnikom dati jedan obed ili večeru.

Kap. 42

Ošće ta satnik na vsako leto more za sebe vzeti van od straže od tih dvanajst deseti, od vsakoga deseta jednog kmeta, vinur spoznan'ju tih dvih sudac i takoj od vsakoga stana ovčarskoga jedan sir, od toga ima na svako leto davati g(ospo)d(i)nu kapitanu, plovanu i vsim starejim i kanceleru jednu večeru pred mesopustom u ponedjeljak, paki jedan obed na dan Svetoga Jakova tamo va Opatie, paki jednu večeru u ponedjeljak po Svetom Mihovile etc.

Kap. 43

Tomu satniku od sakoga pozvan'ja ča je u našem

(62)

konfine od sakoga pozesa ča se na pravde spozna, gre mu soldini 8; od vsakoga žustan'ja vsake imere soldin jedan, od sakoga domačega kmeta koga stavi v peržun soldini 4, od gosta soldini osam, za to imati deržati stražu va dne i u noći puli vrat graskeh i povsuda kako se njemu od sudac ukaže. Dužan je zločinca hitati i na konop vezati i u peržune čuvati i zločinca s temi stražci do mesta smerti sprovoditi i te sohe tomu osujenomu s temi stražci na mesto pripraviti i načiniti. Ošće ima u grade čuvati va vrime od velike suše da ne bi se oganj učinil, od koga bi mogla škoda biti v grade i s tem dvornikom da ima po vsem meste činit klicati da vsaki čuvaju svoja ognja da se ne učini kakova škoda.

Kap. 44

Ta dva sudca od leta imata po zakone oddavati tem kmetom senožeti, ki ima od vsake podejlene senožeti od toga komu dade gre soldini šestnajst.

Kap. 45

Ošće je takovim senožetam zakon, ako kmet pomanka tere ostavi sini, tako ta njegova senožeta ima prit tomu najmlajemu sinu prez takoga davan'ja tih dinari, pak ako bi nijednoga sina razve ako bi ostala vdovica, premore takovu senožet deržat dokle pošteno udriži vdovstvo, da oženivši se ili pomankavši ne imejući sina senožeta u komun i v oblast sudcema upada i premogu dati drugomu kmetu ki bi ne imel senožeti, jere nijedan nima deržati dve senožeti.

(63)

Kap. 46

Ošće tima sudcema od tih konji i od druge živini ča se najde v škodah i da se na zakon dovede i sudcem izručí, od toga gre tima sucema soldini 4; i takajše kada bi takove škode po mužah štimane i da bi štimaduri pred sudci prikazani i štima oznanjena, od toga gre tim sudcem soldini 4, i to i škodu plaća škodnik.

Kap. 47 NB

Ošće je zakon za ti markari, budući po mise na Belu Nedelju pred crkvu Svete Troice sudci, stareji i pučane imaju iz toga pulka izabrati od vsake četi jednoga dobrega muža; ki tri muži i s tima pervimi trimi muži markari imaju teh sto marak razložiti pravo na vseh sedećih s timi ležećimi blagi i na vseh živućemi v grade i na teh ki s timi živinskemi pašami i na teh ki uživaju i seku vsake lesi po vsem konfine, tem nakladajući kako je pravo proti njega imen'ju i suprotiva njegovemu uživan'ju i za takovo razlučen'je i za steran'je tim tri mužem puli toga razložnja ima bit priloženo k njih plaće vsakomu jedna marka dinari i paki osebe jedna marka za špendiu tim šestim mužem, ka špendia ima biti delana puli satnika; ošće tim trim mužem, ki jesu bili pervoga leta markari, gre vsakomu na vsaki dan dokle takovo razložnje pomogu sveršiti soldini osam i na sveršen'je razložnja k večere ima priti plovani i ta dva sudca od leta i

(64)

/i/ ti imaju viditi razlog i vsu sumu za tih sto marak i za to vse kako se više uderži; i h takvoj večere ti novi markari tri, vsaki ima pomoć i dat jednu kokošu; i ti isti markari tri jesu dužni teh sto marak isterati i va tu valputiju dati u platiti kako je zakon; imaju oblast vsakoga nepokomoga na svakom blage rubati i takovi rubeži na kante imaju bit prodani u termene perva dva dni; da vsaki ta markar budi pervo toga ruban'ja tomu u grade vsakoga jednuč opomenuti da plati, ako li ne plati i da se pošalje oficial na kuntradu, plaća ga ta dužnik etc.

Kap. 48

Jošće ti od Veprinca i od Mošćenic, kako je od staroga vrimenta pod temi dobrega spomenut'ja gospode od Belča kih jesmo vlastito služili vnutar da jesmo poddani tomu visokom mogućem g(ospo)d(i)nu g(ospo)d(i)nu Fridrigu arhiduke va Oštrie i cezaru rimskomu i pročaja. Ti imenovani od Veprinca i Mošćenic jesu dužni vsakoga človika od karminala dati u kapitaniu u Kastav pred g(ospo)d(i)na kapitana i pred nas suditi; ošće ti župani od Veprinca i Mošćenic jesu dužni pri tom sudu i osujenju biti etc.

Kap. 49 NB

Ošće imamo zakon od toga fruta ča je va tom kostan'jevu Svetoga Jakova u kunfine kastavskom i kada je vrime toga fruta uzimati ima g(ospo)d(i)n opat puli tih sudac u Kastve dati na znan'je i da se po dvornike proglasi da se hoće takovi

(65)

fruti dvigovati po delu kako g(ospo)d(i)n opat dopusti od dne Svetoga Mihovila vnutar do Svetoga Martina na večerje u ta isti dan vsaki od Kastva more takovi fruti slobodno vazeti i jemati.

Kap. 50

Rečeni g(ospo)d(i)n opat jest na vsako leto od toga kostanja tema sudcema i satniku u Kastve dati vsakomu jedan star kostanja kastavske mere; jesu ti njemu dužni svoju oblastu pomagati suprot vsakomu ki bi činil škodu v rečenom kostanjevu.

Kap. 51

Ošče za ta zarok ča je pena L. 4 i soldina 16 za to narejujemo, da odsada napervo kada takov zarok bude pred tima sudcema od leta imenovan suprot vsakomu i ako bi se ta vloženi u zarok agraval i prosil pravde, za to imaju ti drugi starei zaslišati i po zakonu spoznati prez rečenju sudceju za to, da tema pristoi polovica rečene peni, a druga polovica tomu koga pravda bude otrešita.

Kap. 52

Ošče po starom običaju i zakone tem bekarom za to meso narejujemo za vsaku živinu ka bude dognana pred stari borg ili vnutar, nima se van peljati do tretoga dne prez dopušćenja sudac i da ti bekari toga odertoga mesa te velike živini ne mozite prez štimanja prodati pod penu soldini 40.

Kap. 53

Ošče za tih muži ki prebivaju na tom Voloskom i totu na tom Preluke te ribi loviti

(66)

budut, za to ordinamo da ta sudca od leta mozita slobodnu penu tim sprotiv vsakomu naložiti i postaviti, da oni od takovih ulovljenih rib jednim pravim delom budu u mesto u Kastav nositi i na place prodavati, kako je pravo i podobno.

Kap. 54

Ošče narejujemo i očemo da bude oderžano naše pervo odlučenje od toga svakoga lesa, ča koli je va ton konfine, ki bi čovik gost toga delal i prodaval, imata ta dva sudca i s timi muži od komuna položenimi na tih gosti jednu podobnu plaću nadložiti i vzeti od toga ti sudci polovicu za se, a drugu polovicu ti muži u ime komuna zahriniti i od toga u potrihah za vas pulk dati i stratiti, tolikajše od vsake živine gostje ka pride u konfin i uživa travu i žiri.

Kap. 55

Ošče jest zakon da ti dvanajst starešini od puka, od straža, ti jesu prosti noćne straže ale jesu dužni vsaki svoju čredu va dne vane na vratih sediti i od svojih desečjan tu listu njemu za potrebovanje gosposko i za grasko pravo po teh svojih povedati i tolikoj put u Tominjane o križeh na vsako leto.

Kap. 56 NB illi adli(s)t (?)

Dužni jesmo listi nositi u Reku i u Veprinac i na Klanu i u Grobnik ča je za gospodu i za mesto ili grad.

Kap. 57

Ošće je zakon za toga dvornika koga oficij

(67)

zibere, ima priseći da će pravo čuvati loži i berguda i senožeti, zač njemu od vsake akuže ta dva sudca davata polovicu takove peni, jere imata oblast i milost činiti; ošće tomu dvorniku ima vsaki kmet vsako leto davati soldini 4 ale jedan kadnjic vina i tomu vsakome kmetu je dužan njegovo vino na tovernu prez plaće klicati; ošće tomu dvorniku od sakova kanita na place gre jedan soldin od domaćih kmeti; dužan je hoditi za 4 soldini do svakoga kmeta k/v je u konfine kada je potriba; ošće tomu dvorniku gre na dan Svetoga Jakova tamo va Opatie od vsake toverni jedan soldin vina i od svakoga mesta kad se ti česni prōdaju, jedna grešta.

Kap. 58

Na 1546 decembra dan 15 u grade Kastve u kuće rimskoga svetloga cezara na prestole pravdenom sedeći zveličeni i dobro rojeni Ivan Rečan vicekapitan razumejući veliko stuženje od poštovanih sudac i svetniki kastavskih suprotu tim od Veprinca da ti čine i posiljuju na konfin kastavski - na to odgovaraše Matej Valentinić župan od Veprinca, a to za uzrok jedno silno učinjenje, ča biše Mikula Fabić od Veprinca na kastavskom konfinu učinil, verh toga neimejući nijednoga kapitula va ovom štatute, zato odsada napervo, tim Kastva i tim od Veprinca postavljamo penu libar sto vsakomu da nima

(68)

nijedan na tom drugom konfine nijednoga silovanja ni uzetja učiniti prez dopušćenja sudac od Kastva i prez dopušćenja tih župan od Veprinca; ki bi to stvoril, da ima rečenu penu platiti, ako takovi ne bi imali blago z čim bi takovu penu platili, tako da ima ta od Kastva sedeti v Kastvu u peržune jedan mesec i biti bandižan sa vse kapitanie za jedno leto i takajše takov od Veprinca, ki bi takovu penu prestupil, da se ima tako kaštigati etc.

Kap. 59

Ima se va tom grade Kastve jedna kuća ka je ležeća blizu te crekve Svete Troice, ta ista hiša je rimskoga kralja svetlosti vlastita, zač jesu vsaki ta kapitan k/v je uderžal Kastav tere prebival u toj hiže od staroga vrimena.

Kap. 60

I h tomu vsaki ta kapitan je uderžal tu senokošu, ča se zove Knezov dol i takovu travu je imel kositi i ti kmeti od straže to seno spraviti i u Kastav ti stražci na vsako leto i potrebovan'je g(ospo)d(i)na kapitana prinositi.

Kap. 61

Ošće je jedan dolac ča se zove kapitanov Mišinac, to je ležeći u lože, blizu grada i jedan vert pod crekvu Svete Jeleni zvani zida graskoga, to isto sliši pod g(ospo)d(i)na kapitana v Kastve etc.

(69)

Kap. 62 N B

Ošće tomu g(ospo)d(i)nu kapitanu ti kmeti toga sela ča se zove Bergud jesu oda vsake zemlje ondi ležeći na vsako leto dužni dati v Kastav vsaki jedan voz sena, a njim g(ospo)d(i)n kapitan ima dat jedan kolacion.

Kap. 63

G(ospo)d(i)n Bernardo Cukurin, namestnik Kapitanie kastavske, va vrime toga visoko naučenoga g(ospo)d(i)na Wolfa Šronca, otajnoga svetnika i vicekancilera presvetloga principa Karla Arhiduki od Austrie, našega premilostivoga g(ospo)d(i)na g(ospo)d(i)na; i njega milosti kapitan v Kastve, Veprinca i Mošćenic; Matio Cerljenac, Rok Zavidić, sudci ordinari i svetnici Petar Marot, Ivan Benčić, Lovre Pavlinić, Matej Pošćić, Mihovil Pilepić, Juraj Matonjić, Gergur Milohna, Matej Matešić, Paval Bratković, Jakov Barilović, a od strani pulka ča se zove Mali svet Juraj Slavić, Gergur Jurković, Matej Stanić, Andrej Ferlan, Petar Spinčić, Petar Benčić, Matej Blečić, Junj Demjević, Mihel Lukovac, Ivan Pulhar, Toma Faraguna i veće poštovaneh pučan, budući pervo rečenoga sudca Matea Čerlenca više rečeni g(ospo)d(i)n namestnik i ostali više imenovani zaukupno promišljajući i videći kako komun

(70)

kastavski ostaje leto na leto dužan štivre i druge angarie u deželu krajnsku i po nemarščine tih sudac ordinanih pridu takove angarie dužne na veliku sumu, i ti ubozi pulčane na jedan trat moraju takove angarie dužne na veliku sumu platit, ča im prihaja na veliku rovinu i mankament, tako vsi više imenovani spored z gospodinom namestnikom štatuju i zakon čine, da ta dva sudca ordinana, ka budeta učinena ili ordinana leto od leta, imata i jesta dužna svojem lete činit platit onoga leta vsake angarie i štime i dacie; ako ih ne čine platit, tako imata svojem platit, a paki činiti sterat, kako bude najbolje znat. Stvoreno v dan 14. 14 januara 1585.

Kap. 64

V dan pervo rečeni g(ospo)d(i)n kapitan i sudci i svetnici i pulčane više imenovani, videći da ti satniki na vsako leto ne derže straže kako bi potriba grada, nego se plaćaju od ubogeh kmet, a straže ne čine nijedne onako kako bi se imalo u gradu i na mesteh običajneh - za priti k takovem stvaram napreda i da odsada unapervo bude bolje straža deržana, pervo rečeni kapitan, sudci i svetnici i pulčane

(71)

odlučiše i ordinaju i zakon čine, da ovi satnik i vsaki ini ki budu imaju za se imet i vzet tih 12 kmet kako se u njegovom kapitule uderži i h tem kmetom ošće mu pridaju dvajset kmet, ča jest vsih trideset i dva, a s temi ostalemi ki mu budu na pisme dani ima povsuda dobru stražu deržat i od nikogar mimo teh 32 nijedne plaće vazet; a ki bi kmet tomu satniku ča plaćal, zapada L. 8 ka pena gre u komun; a ti drugi ki bude njemu za stražu ordinani i ne pridu da ih more satnik za soldini 24 rubat, i to tomu satniku ostaje; i s timi stražci po dve volte po gradu ima hoditi da se ne učini kakova škoda etc.

Kap. 61

V dan 29 julea Anno 1591 visoko naučeni plemeniti zveličeni g(ospo)d(i)n Wolfango Šronz, arhiduki Karla od Austrie pokojnoga otajni svetnik i kanceler, kapitan Kastva, njega milost lokotenant, plemeniti g(ospo)d(i)n Ivan Zanko, Matei Čerlenac, Matej Tonković, sudci ordinari i ostali svetniki kastavski nahodeći, kako ti bekari kastavski jesu do se dobe činili priku zakona pervo

(72)

uderžanoga i tako odsada unapervo narejujemo i štatujemo da veliko meso, ča je meso goved'je i tolikoje ovčje meso nimaju seči prez štimi pod penu L. 25, ke peni gre četerti del onome ki kuža, a ostanak g(ospo)d(i)nu kapitanu i sudcem ordinanim; a škopčevina po beči pet, a kozina i jarčevina po tri beči, a škopac po soldini dva i da nima nijedan kmet ni človek bud ki se oće vane grada bekarit pod penu L. 25; razvi dopuščamo bekarit na Voloskom i da ima se meso štimat po suce Petre Marote ili Tomičioće ili po Rokine Zavidiči; i da rečeni bekari jesu obligani dat najpervo mesa g(ospo)d(i)nu kapitanu i plovanu i sudcem ordinariem i stareim i kanceleru, ki bekar ne bi otel tih više rečenih s mesom akomodat mimo vsih inih drugih, zapada penu libre dve, ohranjuci ošće drugi kaštig.

Ošće narejujemo da nijedan bekar ne mozi na dan vazet za se nego jedno obište; ako bi veće vazel nego jedno obište, zapada penu libar dve, toliko bekarom u Kastve, koliko na Voloskom. I ki bi bekar u Kastve ili na Voloskom merlinu nosil da ga ne bi na bekarie oderl, zapada penu libar osam.

(73)

Kap. 66

V dan 18 Novembra a(nn)o 1598 plemeniti i sake časti i pošten'ja dostojni g(ospo)d(i)n Andrej Jurković Ričanin, tada namestnik kapitanie kastavske, Matej Čerljenac, Lovre Pavlinić, sudci ordinari i ostali stari u Kastvu - razumevši mnogo smućen'ja i nepodobščini od onih ki ostaju dužni ljudem kastavskim i inim, da kada terani budu, ote za takovi dug platit čim goder, u čemu nijedan ki ima imeti, kurent se ne ozove, zato otejući providiti narejujemo i štatujemo po ovi način, da kigoder oće človek posedeći konfina grada Kastva jest dužan i ki se odsada naprvo zaduži, da ne mozi dat nijednoga pen'ja od blag ležećih, negoli da se vsaki komu bude dužno, budi malo ili veliko, ima najpervo onomu ki bude dužan, da mu se za dug more vazeti najpervo blago živo, nemogući doseći blago živo, ima se vsakim njega mobilim ale z dvigućem blagom, što se najde v hiše; ako to obje ne bude moći doseći, da se dužnik mozi za ostanak naplatiti nad blagom ležećim, kad bude njemu ugodno; i tako odsada unapervo uvik se ima overšiti.

Napomene uz tekst

Prvi naslov:	kastavski/ S.: Kastva grada. R.: nema cijeli ovaj naslov
Drugi naslov:	Zakon/ S. i R.: Zakoni; Isusovem/ S.: Isukerstovu, R.: Isukrstovu; leta/ S. i R.: let gospodnjih; 1400/ R.: 1490.
gl. 1	ti/ R.: (kme)ti; va tu/ S. i R.: u tu; meju/ S. i R.: mej.
gl. 2	smo/ S. i R.: smo mu; sakoga/ S. i R.: svakoga; desetini/ R.: desetine.
gl. 3	prodavati/ S. i R.: prodavat; postaviti/ S. i R.: postaviti; nedilju/ S. i R.: nedelju; ima/ S.: imaj imej, R.: imej.
gl. 4	nima/ R.: neima.
gl. 5	bit/ S.: bit bit.
gl. 6	u gradu/ S.: gradu, R.: (u) gradu.
gl. 7	ali/ S. i R.: ili; v kovačie/ S.: kovačnice, R.: u kovačnice.
gl. 8	prodajuće/ S. i R.: prodavajući ili kupujući.
gl. 9	penu/ S. i R.: peni; on ki/ S. i R.: ki.
gl. 11	cesti/ S. i R.: ceste.
gl. 12	kontrade/ S. i R.: kuntrade.
gl. 15	gubne/ R.: guone; S. i R. dodaju: Ki bi vazel nijednu stvar malu ni veliku na bekarie prez licenzie bekara ili gospodara, plaća penu libar sto.
gl. 16	ili/ S. i R.: om.; ale/ S. i R.: ili.
gl. 17	tatbini/ S. i R.: tadbine; ako bi va/ R.: ako va; tatbini/ S. i R.: tadbina.
gl. 18	od toga/ S. i R.: i od toga; gre osdua/ S.: osuda gre; R.: osuda (del) gre; poli/ S. i R.: puli.
gl. 20	satniku/ R.: satniku ...
gl. 21	takajše/ S. i R.: takovi; vsaki gospodar/ S. i R.: gospodar svaki.
gl. 23	ale/ S. i R.: illi; kažona/ S. i R.: uzroka.
gl. 24	svoga/ S.: svojga, R.: svojega.

- gl. 25 došli/ S. i R.: prišli; a na konac/ S. i R.: na konac.
gl. 26 va tom/ S. i R.: u tom; satniku/ R.: satniku ...
gl. 27 volovju/ R.: volovja; hljibov/ S. i R.: kruh; od/ rkp. ob.
gl. 28 hlebac/ S.: glibac, R.: (h)libac.
gl. 29 nijedan od stareih nima/ S. i R.: nima nijedan od starih; bit/ R.: biti; crekav/
S. i R.: crikvu; ale/ R.: ali.
gl. 30 Fanturan/ S. i R.: Faturnar, toverni/ S. i R.: tovernit.
gl. 31 Ošće/ S. i R.: Ijošće; dan/ S. i R.: dni.
gl. 32 ordinari/ R.: ordinari; učiniti/ S. i R.: činiti; agravila/ S. i R.: agraval;
instancie/ S. i R.: štancie; Jelene/ R.: Jeleni; paki/ R.: pak i; sektembra/ S.:
Settembre, R.: setembre; biti/ S. i R.: bit; ferbežarom/ S. i R.: verbesserom;
prestavlaju/ S. i R.: prenavlaju; ferbežar/ S. i R.: verbesser; h/ S. i R.: k.
gl. 33 prit/ S. i R.: priti; poli/ S. i R.: puli; goder/ R.: godere; otel/ S. i R.: hotel; vzeti/
S. i R.: vazeti; ordinari/ R.: ordinari; ferbežar/ S. i R.: verbesser.
gl. 34 h/ R.: k; deželi/ S. i R.: dežele.
gl. 35 Da va/ S. i R.: Da; ordinari/ R.: ordinari; ošće poli/ S. i R.: i ošće puli;
došli/ S. i R.: došle; kontrade/ S. i R.: kuntrade; priti/ S. i R.: i priti; njegove/
R.: njega.
gl. 36 ordinari/ R.: ordinari; poli/ S. i R.: puli; zakonu/ S. i R.: zakone; agriva/ S. i
R.: agraval.
gl. 37 oblastju/ S.: oblastu, R.: oblast u; grad/ R.: gradu; na vsako/ R.: za svako; u
grade/ S. i R.: u gradu; zvan/ S. i R.: zvani; konfine/ S. i R.: kunfine.
gl. 38 vsega/ R.: svoga; ovu/ S. i R.: onu; pučani/ S. i R.: pulčani; tužiti/ S. i R.:
tužit; nego/ S. i R.: nere; polovicu/ S. i R.: gre polovica; tima/ S. i R.: tema.
gl. 39 činiti uhititi/ S. i R.: uhititi činiti.
gl. 40 su/ S. i R.: jesu; živine/ R.: živini; tolakajše/ S. i R.: tolakoj; Isusova/ S. i R.:
Krstova; senožeti/ S. i R.: sve senožeti; past/ S. i R.: past; ča je/ S. i R.: ča
jest; senožet/ S. i R.: senožeti.
gl. 41 ili/ S. i R.: iliti.
gl. 42 dvanajst/ S. i R.: dvanajste; poznanju/ S. i R.: poznanjem; teh dvih sudac/
S. i R.: teju dweju sucu; na vsako/ S. i R.: svako; plovanu i/ S. i R.:
gospodinu plovanu; kanceleru/ R.: kanceliru; u ponedeljak/ S. i R.:
ponedelak; va Opatije/ S. i R.: u Opatie; u ponedeljak/ S. i R.: ponedelak;
svetom/ S. i R.: svetem.
gl. 43 ča je/ S. i R.: ča jest; u našem/ S. i R.: našem; od/ S. i R.: i od; zločinca/ S.:
zločinci, R.: zločince; te/ R.: se; suše/ rkp.: šuše; činiti/ S. i R.: činiti; čuvaju/
S. i R.: čuva; svoga/ S.: svojga, R.: svojega; ne/ S. i R.: ne bi; učini kakova
škoda/ S. i R.: kakova škoda pripetila.
gl. 44 takovim/ S. i R.: takovem; senožeta/ S. i R.: senožet; najmlajemu/ S. i R.:
najmladejemu; takoga/ S. i R.: takovoga; bi ostala/ S. i R.: da ostane;
vdovica/ S.: devica; deržat/ S.: uderžat, R.: udržat; vdovstvo/ S. i R.:

- vdovičastvo; oženivši se/ S. i R. oženujući se; v oblast/ S. i R.: oblast; sudcema/ S. i R.: sucem.
- gl. 46 konji/ rkp.: komuni; takajše/ S. i R.: tolikoj; pučane/ S. i R.: pulčane; timi/ S. i R.: temi; na vseh sedečih v grade s timi ležećimi blagi/ S. i R.: om.; vzeti/ S. i R.: svih; živućemi/ R.: živućeh; timi/ S.: temi, R.: svojimi; živinskemi pašami/ R.: živinami pasu; konfine/ S. i R.: kunfine; suprotiva/ S. i R.: protiva; njegovem/ S. i R.: njega; razlučenje/ S.: razloženja, R.: razloženje; osebe/ S. i R.: po sebe; za spendiu/ S. i R.: za dispendiju; bit/ S. i R.: biti; ošće/ S. i R.: jošće; pomogu/ S. i R.: pomagaju; sveršenje/ R.: svršenu; i ta/ S. i R.: ta; viditi/ S. i R.: videti; i dat/ S. i R.: z; platiti/ S. i R.: splatiti; nepokomoga/ S. i R.: nepokomega; bit/ S. i R.: biti; termena/ S. i R.: termenu; tomu/ S. i R.: totu; kuntrade/ S. i R.: kontradu.
- gl. 48 temi/ R.: tom; Beča/ S.: Bečza, R.: Beča - ispravlja u Valse; gospodinu/ S. i R.: gospodinu i; Fridriku/ S. i R.: Fedrigu; va Oštrie/ S. i R.: u Austrie; čovika/ S. i R.: čoveka; karminala/ S. i R.: kriminala; u Kastav/ S. i R.: Kastav; tom sudu i/ S. i R. tem.
- gl. 49 Ošće/ S. i R.: Jošće; konfine/ S. i R.: kunfine; kastavskom/ S. i R.: kastavskem; je/ S. i R.: jest; uzimati/ S. i R.: zimat; puli/ S.: pol, R.: pul; dvigovati/ S. i R.: redigovati; vnutar/ S. i R.: i nutar.
- gl. 50 jesu/ S. i R.: jere su.
- gl. 51 Ošće/ S. i R.: jošće; je/ S. i R.: jest; takov/ R.: kakov; tima/ S. i R.: tema; prez rečenju sudceju/ S.: prez rečenju suci, R.: prez rečenih suci; otrešita/ S.: otrešiti, R.: odrešiti.
- gl. 52 odertoga/ S. i R.: oderanoga.
- gl. 53 Ošće/ S. i R.: Jošće; Voloskom/ S. i R.: Voloskem; ribi/ S. i R.: ribe; sproti/ S. i R.: suproti; tim/ S. i R.: tem; ulovljenih/ S. i R.: ulovenih; u Kastav/ S. i R.: grad.
- gl. 54 Ošće/ S. i R.: Jošće; očemo/ S. i R.: hoćemo; va ton/ S. i R.: u tom; čovik/ S. i R.: čovek; timi/ S. i R.: temi; plaču/ rkp.: blaču; nadložiti/ S. i R.: naložiti; ti sudci/ S. i R.: suca; za se/ S. i R.: za sebe; puk/ S. i R.: pulk; tolikajše/ S. i R.: tolikoj; konfir/ S. i R.: kunfin.
- gl. 55 Ošće/ S. i R.: Jošće; od puka/ S. i R.: om.; noćne/ S. i R.: od noćne; vratih/ S. i R.: vratah; sediti/ S. i R.: sedeti; njemu/ rkp. njenu; svojih/ S. i R.: svojih; i tolikoj ... leto/ S. i R.: leto.
- gl. 56 i u/ S. i R.: om.; ili grad/ S. i R.: om.
- gl. 57 zibere/ S. i R.: izbere; će/ S. i R.: hoće; loži/ S. i R.: lesi; ošće/ S. i R.: jošće; ale/ S. i R.: aliti; kadnjic/ R.: badnjic; je/ S. i R.: jest; ošće/ S. i R.: Jošće; domaćih kmeti/ S. i R.: domaćega kmeta; konfine/ S. i R.: kunfine; ošće/ S. i R.: Jošće; grešta/ S. i R.: rešta.
- gl. 58 kuće/ S. i R.: hiše; rimskoga svetloga Cezara/ S.: rimskoj S. Cessaru, R.: rimskoj s(vestlosti) cesara; pravdenom/ S. i R.: pravdenim; suprotu/ S. i R.:

- suproti; konfin/ S. i R.: kunfin; konfinu/ S. i R.: kunfinu; ovem/ S. i R.: ovom;
tim/ S. i R.: tem; tim/ S. i R.: tem; konfine/ S. i R.: kunfine; tih/ S. i R.: teh;
imeli/ S. i R.: imali; takovu penu platili/ S. i R.: mogla takova pena bit
plaćena; sa/ S. i R.: iza; takajše/ S. i R.: tolikoj; takov/ S. i R.: takovi; tako/ S.
i R.: takoj.
- gl. 59 kuća/ S. i R.: hiža; je/ S. i R.: jest; crekve/ S. i R.: crikve; rimskoga/ S. i R.:
rimskega; vsaki ta/ S.: ti svaki, R.: tu svaki; je/ S. i R.: jest; u/ S. i R.: va.
- gl. 60 vsaki ta/ S. i R.: ta svaki; je/ S. i R.: jest; vsako leto/ S. i R.: vsako.
- gl. 61 je/ S. i R.: jest; crekvu/ S. i R.: crikvu; sliši/ rkp. šliši; V Kastve/ S. i R.: u
Kastav.
- gl. 62 oda/ S. i R.: od; ondi ležeće/ S. i R.: om.; a njim/ E.: a i njim.
- gl. 63 otajnoga/ R.: otajnika; arhiduki/ R.: arhiduka; premilostivoga/ S. i R.:
premilostivnoga; g(ospo)d(i)na g(ospo)d(i)na/ S.: Gosp.a, R.: gosp(odar)a;
milosti/ S. i R.: milost; Veprinca/ S. i R.: Veprince; Matio/ S. i R.: Matej;
svetnici/ rkp. svetnik; Benčić/ S. i R.: Blenčić; Milohna/ R.: Miločna; a od/ S. i
R.: od; Pulhar/ S. i R.: Puhar; i ostali/ S. i R.: z ostalemi; imenovani/ S. i R.:
imenovanemi; zaukupno/ S. i R.: zaskupno; štivre/ S. i R.: štivre, dacie;
nemaščine/ rkp.: nemašine; ordinanih/ R.: ordinarih; trat/ S. i R.: krat; plati/
S. i R.: platiti; više/ S. i R.: zgora; štatuju/ S. i R.: štatutuju; ordinana/ R.:
ordinaria; jesta/ S. i R.: jesu; svojim/ S. i R.: u svojem; činiti/ S. i R.: činiti; i
štivre/ S. i R.: štivre; bude/ S. i R.: budu; znat/ S. i R.: znati; 14/ rkp.:
glagoljicom; jenuara/ S. i R.: jenara.
- gl. 64 potriba/ S. i R.: potreba; grada/ S. i R.: gradu; priti h/ S. i R.: prit; napreda/
rkp.: naperda; odsada/ rkp.: osada; unapervo/ S. i R.: naprvo; bolje/ rkp.:
bolja; ini/ S. i R.: oni; njegovom/ S.: njegovem; dvajset kmet/ S. i R.: kmet
dvajset; vsih/ S. i R.: sveh kmet; ti/ rkp.: ta; timi/ S. i R.: temi.
- gl. 65 arhiduki/ S. i R.: arhiduka; milost/ S. i R.: milosti; Zanko/ S. i R.: Zanki; priku/
S. i R.: preko; unapervo/ S. i R.: napervo; štatujemo/ S. i R.: statujemo;
tolikoje/ S. i R.: tolikajše; seći/ rkp.: seki; ordinanim/ R.: ordinarih; oće/ S. i
R.: hoće; Voloskom/ S. i R.: Voloskem; Tomičća/ S. i R.: Tomiče Tomičća;
i plovanu/ S. i R.: plovanu; ote/ S. i R.: hotel; vsih inih drugih/ S. i R.: vseh
ineh drugeh; zapada/ S. i R.: da pada; ošće druge/ S.: drugi, R.: druge(h);
kaštig/ S.: kastih; Voloskom/ S. i R.: Volosken; ki bi/ S. i R.: ki; Voloskom/ S.
i R.: Volosken. S. i R. dodaju: Ki bi bekar krivu pezu dal, plaća penu s. 8.
- gl. 66 A(nn)a/ S. i R.: om.; časti i pošten'ja/ S. i R.: poštene časti; mnogo/ S. i R.:
mnoga; ote/ S. i R.: hote; takovi/ S. i R.: takov; čim goder/ S. i R.: s čim
godere i; imeti/ S. i R.: imet; otejući/ S. i R.: hotejući; providiti/ S. i R.:
providet; štatujemo/ S. i R.: statujemo; goder/ S. i R.: godere; konfina/ S. i
R.: kunfina; zaduži/ S. i R.: zateče i zaduži; da mu se za dug more/ S. i R.:
za dug da mu se imej; vazeti/ S. i R.: zeti; doseći/ S. i R.: doseć; dvigućem/

S.: digučom, R.: digučim; ležecim/ S. i R.: ležećem; kadi/ S. i R.: kade; uvik/
S. i R.: vavek.

Lujo Margetić: LA LEGGE DELLA CITTA DI CASTUA DEL 1400

RIASSUNTO

L'autore pubblica la più antica trascrizione della Legge di Castua. Questa trascrizione finora inedita, è più vecchia di circa 150 anni della trascrizione di Sabljar, che fu la base di quella pubblicata da F. Rački con il nome di "Statuto di Castua".

Nel saggio introduttivo l'autore mette in rilievo la grande importanza di questa trascrizione, discute su alcuni problemi, in primo luogo su quelli giuridico-storici.

Lujo Margetić: THE CITY OF CASTUA LAW FROM 1400

SUMMARY

The author edits previously unedited transcription of The City of Castua Law. This transcription is circa 150 years older than Sabljar's transcription, which eventually was basis for the edition of F. Rački in 1890 under the title "The Castua Statute".

In the introductory part the author briefly points to the importance of this oldest transcription of The City of Castua Law, and then discusses some more important mainly historico-juridical questions related to this prominent document of Croatian history.